

Sygn. akt VI ACa 874/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Małgorzata Borkowska

Sędziowie: SA Aldona Wapińska

SO del. Anna Wrembel – Woźniak (spr.)

Protokolant: Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 24 marca 2015 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) S.A. w Ł.

przeciwko Szpitalowi (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 grudnia 2013 r.

sygn. akt IV C 691/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie pierwszym oddala powództwo, zaś w punkcie drugim zasądza od (...) S.A. w Ł. na rzecz Szpitala (...) w W. kwotę 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. zasądza od (...) S.A. w Ł. na rzecz Szpitala (...) w W. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

III. nakazuje pobrać od (...) S.A. w Ł. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Apelacyjnego w Warszawie kwotę 4229 (cztery tysiące dwieście dwadzieścia dziewięć) złotych tytułem opłaty od apelacji, od uiszczenia której pozwany był zwolniony.

Sygn. akt VI ACa 874/14

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 17 kwietnia 2013 roku powódka (...) SA w Ł. wniosła o zasądzenie od pozwanego Szpitala (...) w W. kwoty 84.560,11 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty.

Powódka wskazała, że swoje roszczenia wywodzi z umów o współpracę w zakresie zarządzania płynnością firmy (...) SA w S. i udzielania poręczeń istniejących i niewymagalnych, jak również przyszłych zobowiązań szpitali, w tym również pozwanego.

W sprzeciwie od wydanego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym pozwany wniósł o oddalenie powództwa wskazując na brak legitymacji procesowej powódki z uwagi na nieskuteczność umów poręczenia zawartych między powódką a wierzycielem pozwanego. Pozwany wskazywał, że bez względu na nazwę tych czynności skutkiem ich była zmiana wierzyciela i zostały zawarte w celu obejścia umownych i ustawowych zakazów dokonywania zmiany wierzyciela bez uzyskania zgody organu założycielskiego pozwanego.

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo i zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 84.560,11 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 4.674,25 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania oraz kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

Pozwany Szpital na podstawie umów z dnia 27 czerwca 2011 roku i 14 lutego 2012 roku nabywał od (...) SA w S. produkty lecznicze, za które wystawiano faktury VAT.

W dniu 28 kwietnia 2011 roku firma (...) SA w S. zawarła z powodową Spółką umowę o współpracy w zakresie zarządzania płynnością. Na podstawie tej umowy powódka poręczyła istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania szpitali wymienionych w załączniku, w tym pozwanego, do wysokości 17.412.000 zł, przy czym poręczenie obejmowało zobowiązania z tytułu należności głównej wraz z odsetkami. Realizacja umów miała odbywać się w ten sposób, że dostawca zobowiązał się do przekazywania powódce zestawienia wszystkich faktur VAT, wystawionych w danym miesiącu kalendarzowym, na koniec miesiąca, w którym je wystawiono, nie później niż do 21-go dnia następnego miesiąca, a w wypadku gdyby pozwany Szpital nie uregulował swoich zobowiązań, powódka miała je spłacić.

Z uwagi na fakt, że pozwany Szpital nie uregulował swoich zobowiązań wobec (...) SA w S. wynikających z faktur wymienionych w pozwie, powódka jako poręczyciel spłaciła te zobowiązania. Zarówno powódka, jak i (...) SA w S. zawiadomiły pozwanego o dokonanej spłacie.

Pismem z dnia 4 stycznia 2013 roku powódka wezwała pozwanego do zapłaty należności dochodzonych niniejszym pozwem.

Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne, wskazując, że okoliczności stanu faktycznego nie były między stronami sporne, podnoszony był natomiast zarzut nieważności umów poręczenia i braku legitymacji procesowej powódki.

Sąd Okręgowy nie uznał powyższych zarzutów za zasadne.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu pozwanego odnośnie nieważności zawartej przez powódkę ze spółką (...) SA w S. umowy o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności, jako zawartej bez zgody organu, który utworzył Szpital. Sąd Okręgowy wskazał, że - jak wynika z ustaleń faktycznych - pozwanego łączyły ze spółką (...) S.A. umowy, w ramach których pozwany dokonywał zakupów produktów medycznych, za które winien był dokonać zapłaty według wystawionych faktur VAT. Wysokość należności głównej, jak i należności ubocznych pozostawała poza sporem stron.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie treścią art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007, nr 14, poz. 89 ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 22 października 2010 roku o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. nr 230 z dnia 7 grudnia 2010 roku, poz. 1507) **czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela, w przypadku zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot, który utworzył zakład.** Podmiot, który utworzył zakład, wydaje zgodę albo odmawia jej wydania, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia ciągłości udzielania świadczeń zdrowotnych oraz w oparciu o analizę sytuacji finansowej i wynik finansowy samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej za rok poprzedni. Powyższa ustawa weszła w życie z dniem 22 grudnia 2010 roku i zgodnie z jej art. 4 przepisy art. 53 ust. 6 i 7 w brzmieniu nadanym tą ustawą,

stosuje się do zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej powstałych po dniu wejścia w życie tej ustawy.

Sąd Okręgowy wskazał, że należy brać pod uwagę znowelizowany przepis art. 53 ust. 6 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej, albowiem umowy między pozwanym a spółką (...) SA w S. zawierane były po dacie 22 grudnia 2010 roku.

Zdaniem Sądu Okręgowego, umowy o współpracy zawarte pomiędzy powódką a wyżej wskazaną spółką nie mogą być zaliczane do czynności, o których mowa w powołanym wyżej przepisie tj. do czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela. W ocenie Sądu Okręgowego umowy te odpowiadają bowiem treści umowy poręczenia a nie cesji wierzytelności. Celem umowy poręczenia nie jest natomiast zmiana wierzyciela i sama powinność świadczenia, ale gwarancja, że poręczyciel wykona zobowiązanie, gdyby dłużnik go nie wykonał (wyrok SN z dnia 12 stycznia 2006 roku, II CK 347/05, Lex nr 172184).

Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 roku, IV CSK 39/06, Lex nr 424361, Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 509 k.c. nie ma zastosowania w sytuacji, gdy strony zawarły umowę poręczenia. W przypadku umowy poręczenia nie dochodzi do przeniesienia wierzytelności na skutek czynności prawnej wierzyciela, ale do nabycia wierzytelności z mocy samego prawa przez osobę trzecią (poręczyciela), która spłaca wierzyciela (art. 518 § 1 k.c.). Umowa poręczenia nie jest umową przelewu wierzytelności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 roku, IV CSK 39/08), skoro w myśl art. 876 § 1 k.c. przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Skutkiem spełnienia świadczenia przez poręczyciela jest wstąpienie poręczyciela w miejsce zaspokojonego wierzyciela. Zgodnie z art. 518 § 1 pkt 1 k.c. osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty, jeżeli płaci cudzy dług, za który jest odpowiedzialna osobiście albo pewnymi składnikami majątkowymi.

Przepis art. 53 ust. 6 ww. ustawy nie odnosi się do umowy poręczenia. Treść tego przepisu wskazuje, że ustawodawca poprzez użycie sformułowania „czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela”, wyraźnie podkreślił, że chodzi o cel czynności prawnej. Natomiast celem umowy poręczenia jest zabezpieczenie wierzytelności nie zaś zmiana dłużnika.

Mając powyższe na względzie, zdaniem Sądu Okręgowego, powódka skutecznie wstąpiła w prawa wierzyciela wskazane w pozwie na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c, dlatego legitymowana była do dochodzenia tych należności.

Kolejną kwestią, która podlegała rozważeniu przez Sąd Okręgowy był zarzut pozwanego podniesiony w toku procesu o pozorności umowy poręczenia. Sąd Okręgowy wskazał, że pozorność umowy jest okolicznością faktyczną i jako taka podlega ustaleniu przez sądy meriti (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 roku, IV CSK 39/09, Lex nr 424361). Istotą pozorności oświadczenia woli jest brak zamiaru wywołania skutków prawnych wynikających z podejmowanej czynności prawnej. Skoro jest ona okolicznością faktyczną, to strona, która powołuje się na tę okoliczność obowiązana jest ją udowodnić. Reguła art. 6 i art. 232 k.p.c. nie pozostawia wątpliwości, że strona zgłaszająca zarzut musi wykazać tę okoliczność, posługując się całą gamą środków dowodowych mówiących o tym, na czym polegała pozorność. Pozwany Szpital tych okoliczności nie udowodnił. Nie wykazał bowiem w świetle przedstawionych okoliczności faktycznych, że strony umowy poręczenia w rzeczywistości zmierzały do ukrycia umową o współpracę innej czynności prawnej. Z umowy wynika, że stronom zawierającym umowę o współpracy przyświecał cel polegający na zabezpieczeniu zapłaty za dostawy. Brak więc podstaw do uwzględnienia takiego zarzutu zgłoszonego przez pozwanego Szpitala.

Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w całości, gdyż wysokość kwot, które wynikają z dołączonych do pozwu faktur, nie była kwestionowana przez pozwanego.

O kosztach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. obciążając nimi stronę, która przegrała proces, tj. pozwanego. W skład tych kosztów wchodzi opłata od pozwu w kwocie 1.057,25 zł, koszty zastępstwa procesowego w wysokości 3.600 zł i opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w całości i podnosząc zarzuty:

-naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. mające wpływ na treść zaskarżonego wyroku, polegające na niedopełnieniu przez Sąd I instancji obowiązku pełnego, rzetelnego i wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności pominięciu przy ocenie tego materiału istotnych okoliczności faktycznych wskazanych w toku postępowania przez stronę pozwaną, gdzie pozwany podnosił szereg merytorycznych i prawnych argumentów wskazujących na fakt, iż - wobec jednoznacznie wskazanego w ustawie (art. 53 ust. 6 i 7 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991r. o zakładach opieki zdrowotnej - t.j. Dz. U. z 2007r. nr 14, poz. 89 z późn. zm. a następnie w art. 54 ust. 5 obecnie obowiązującej ustawy o działalności leczniczej) oraz w umowie zakazu dokonywania zmiany wierzyciela (bez względu na formę prawną czynności) - nie ulega wątpliwości, że powódka jako podmiot profesjonalnie zajmujący się windykacją oraz obrotem długami szpitalnymi dokonała gruntownej analizy sprawy i wiedziała lub z łatwością mogła się dowiedzieć o zastrzeżeniach umownych oraz ustawowych ograniczeniach, dlatego umowa poręczenia była zawarta w celu nabycia wierzytelności i tym samym obejścia ww. zakazów umownych i ustawowych, czego powódka jako profesjonalista była świadoma i wobec tych okoliczności brak jest legitymacji procesowej po stronie powodowej w niniejszej sprawie, co znajduje potwierdzenie m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 lutego 2014r. (sygn. akt VI ACa 654/13) oraz innych wyrokach m.in. wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie (sygn. akt V Ga 21/11 oraz sygn. akt V Ga 25/11) oraz wyrokach Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy wymienionych w treści uzasadnienia apelacji;

- naruszenie prawa procesowego w rozumieniu art. 328 § 2 k.p.c. mające wpływ na treść zaskarżonego wyroku, polegające na tym, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy ograniczył się jedynie do lakonicznego stwierdzenia bez wskazania podstawy merytorycznej i analizy prawnej, iż w niniejszej sprawie art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z. nie odnosi się do umowy poręczenia i tym samym nie doszło do obejścia zakazu zmiany wierzyciela, choć treść art. 53 ust. 6 ww. ustawy należy rozumieć szeroko i analizować z punktu widzenia celu i skutku czynności prawnej (co potwierdził także Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 19 lutego 2014r - sygn. akt VI ACa 654/13), przy czym powódka jako podmiot profesjonalnie zajmujący się obrotem wierzytelnościami bezsprzecznie działała w celu osiągnięcia skutku w postaci zmiany wierzyciela i nabycia wierzytelności wykorzystując w tym celu instytucję poręczenia;

-naruszenie prawa materialnego w postaci art. 5 k.c. poprzez niezastosowanie tego przepisu oraz naruszenie prawa materialnego w postaci art. 353¹ k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię w sytuacji, w której ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego ewidentnie wynika, iż działanie powódki związane z zawarciem umowy poręczenia od samego początku było nakierowane wyłącznie na osiągnięcie skutku w postaci przejęcia długu i tym samym w rzeczywistości mamy do czynienia z faktycznym nabyciem wierzytelności przy wykorzystaniu instytucji poręczenia;

-naruszenie prawa materialnego w postaci art. 58 § 1 i 2 k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię tego przepisu w sytuacji, w której powódka mając pełną świadomość faktu ograniczeń (ustawowych i umownych) w dokonywaniu przeniesienia wierzytelności oraz dokonywaniu wszelkich innych czynności skutkujących zmianą wierzyciela wykorzystwała instytucję poręczenia w celu obejścia prawa i osiągnięcia skutku tożsamego z takim przeniesieniem, przy czym nie ulega wątpliwości że powódka jako podmiot zajmujący się m.in. stale i profesjonalnie nabywaniem wierzytelności (w tym szpitalnych długów) miała pełną i kompletną wiedzę na temat obowiązujących ograniczeń ustawowych i umownych, jak też sytuacji finansowej Szpitala;

-naruszenie prawa materialnego w postaci art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, w której oświadczenia stron należy analizować w zakresie zamiaru i celu, jakim kierowały się strony składając to oświadczenie, co - wobec zapisów umów zawartych pomiędzy pozwanym i jego kontrahentem - jednoznacznie wskazuje na zamiar i cel stron w zakresie wyeliminowania jakiegokolwiek postaci działań zmierzających w swym skutku do zmiany wierzyciela (w tym umowy poręczenia) i tym samym wyłączenia handlu długami szpitalnymi bez względu na formę i rodzaj czynności prawnej;

-naruszenie art. 876 § 1 k.c. oraz art. 518 § 1 k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię tych przepisów skutkującą uznaniem zasadności powództwa, w sytuacji w której w niniejszej sprawie działania powódki (wobec ustawowych

i umownych ograniczeń dotyczących przenoszenia wierzytelności oraz dokonywania innych czynności skutkujących zmianą wierzyciela) były nakierowane wyłącznie na osiągnięcie skutku tożsamego z przelewem wierzytelności przy wykorzystaniu instytucji poręczenia;

-naruszenie art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2007r. nr 14, poz. 89 z późn. zm) oraz art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej poprzez niewłaściwa wykładnię tych przepisów w sytuacji, w której dokonanie jakiegokolwiek czynności skutkującej faktyczną zmianą wierzyciela (bez względu na rodzaj zastosowanej instytucji prawnej) jako podmiotu uprawnionego wymaga ustawowo uzyskania zgody organu założycielskiego pozwanego, co w niniejszej sprawie nie zostało dokonane, przy czym – jak wskazuje Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 19 lutego 2014r. (sygn. akt VI ACa 654/13) art. 53 ust. 6 ww. ustawy o z.o.z. należy interpretować szeroko, co powoduje, iż objęte zakazem nie jest wyłącznie nabycie wierzytelności na podstawie cesji, ale także osiągnięcie tego skutku w oparciu o inną podstawę prawną, w tym przy wykorzystaniu instytucji poręczenia;

-naruszenie prawa procesowego w postaci art. 102 k.p.c. oraz art. 98 § 1 k.p.c. mające wpływ na treść zaskarżonego wyroku, polegające na tym, iż Sąd nie uwzględnił wniosku o odstąpienie od obciążania pozwanego kosztami procesu w sytuacji, w której bezspornie zachodzą przesłanki do uwzględnienia powyższego wniosku w niniejszej sprawie;

-błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych przez Sąd I instancji za podstawę wydanego wyroku, który miał wpływ na treść tego orzeczenia, polegający na przyjęciu, iż brak jest przesłanek szczególnych uzasadniających odstąpienie od obciążania pozwanego kosztami procesu, podczas gdy okoliczności sprawy nie uzasadniają tego stanowiska;

-błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego wyroku, który miał wpływ na treść tego orzeczenia w sytuacji gdy w rzeczywistości powódka miała świadomość ograniczeń w zakresie dotyczącym nabywania wierzytelności (bez względu na podstawę prawną), a jej celem i zamiarem było - poprzez zawarcie umowy poręczenia – osiągnięcie skutku tożsamego z przeniesieniem wierzytelności i na ten cel były nakierowane działania powoda.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa, względnie uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji wraz z pozostawieniem temu Sądowi kwestii rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Pozwany wniósł także o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie, chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty można uznać za zasadne.

Nietrafny jest, zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., albowiem uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia zawiera wszystkie elementy wymagane treścią art. 328 § 2 k.p.c. . Należy też podkreślić, że zarzut naruszenia przepisu art. 328 § 1 k.p.c. tylko wówczas może być skuteczny, gdy uchybienie przez Sąd zawartym w nim wymaganiom odnośnie treści uzasadnienia uniemożliwia dokonanie instancyjnej kontroli zaskarżonego orzeczenia. W niniejszej sprawie sytuacja taka nie zachodzi. Uzasadnienie sporządzone przez Sąd Okręgowy ujawnia w dostatecznym stopniu tok procesu myślowego i decyzyjnego, którego wynikiem jest treść zaskarżonego wyroku i pozwala na kontrolę instancyjną zapadłego orzeczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego za chybiony należy też uznać podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Pozwany wskazał w tym zakresie, że powódka jako podmiot profesjonalnie zajmujący się windykacją oraz obrotom długami szpitalnymi wiedziała lub z łatwością mogła się dowiedzieć o zastrzeżeniach umownych oraz ustawowych ograniczeniach, dlatego umowa poręczenia była zawarta w celu nabycia wierzytelności i tym samym obejścia ww. zakazów umownych i ustawowych i wobec tych okoliczności brak jest legitymacji procesowej po stronie powodowej w niniejszej sprawie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zarzut ten zmierza w istocie do zakwestionowania dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny prawnej roszczenia powódki. Trzeba mieć bowiem na

uwadze, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, przepis art. 233 § 1 k.p.c., określający obowiązujące zasady oceny dowodów może zostać naruszony w wyniku nieuwzględnienia przez sąd przy ocenie poszczególnych dowodów zasad logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego, całokształtu zebranego materiału dowodowego, przeprowadzenia określonych dowodów niezgodnie z zasadami procedury cywilnej, na przykład niezgodnie z zasadą bezpośredniości. Takich uchybień skarżący nie wykazał.

Dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne są zasadniczo prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Sąd Apelacyjny nie podziela natomiast stanowiska Sądu Okręgowego w zakresie oceny prawnej umowy zawartej pomiędzy powódką a firmą (...) S.A., na mocy której powódka poręczyła istniejące i wymagalne zobowiązania pozwanego Szpitala oraz nie podziela przyjętej przez Sąd Okręgowy interpretacji przepisu art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007, nr 14, poz. 89 ze zm. -dalej: u. o z.o.z.).

Na wstępie rozważań należy jednak wskazać, że w sprawie niniejszej znajdzie zastosowanie nie tylko przepis art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 22 października 2010 roku o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. nr 230 z dnia 7 grudnia 2010 roku, poz. 1307), ale także przepis art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej (Dz. U. nr 112, poz. 654 ze zm.- dalej: u. o d.l.), obowiązującej od dnia 1 lipca 2011 roku. Należy bowiem zauważyć, że roszczenia dochodzone w niniejszej sprawie wynikają z dwóch umów zawartych przez pozwaną Szpital (...) w W. z firmą (...) SA w S. - umowy z dnia 27 czerwca 2011r. oraz umowy z dnia 14 lutego 2012r. A zatem w dacie zawarcia drugiej z ww. umów ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej już nie obowiązywała, ponieważ została uchylona ustawą z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej z dniem 1 lipca 2011 roku. W tym miejscu można też podnieść, że Sąd Apelacyjny za trafny uznaje pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu uchwały z dnia 20 kwietnia 2012 roku, III CZP 10/12, że powstania zobowiązania nie można utożsamiać z wymagalnością wierzytelności, która dotyczy już istniejącego zobowiązania, zatem datą istotną dla ustalenia, jakie przepisy będą miały zastosowanie do określonych wierzytelności, jest data zawarcia umowy będącej źródłem zobowiązania.

W zakresie oceny prawnej powołanych wyżej przepisów Sąd Apelacyjny podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku tutejszego Sądu Apelacyjnego z dnia 19 lutego 2014r. wydanego w sprawie o sygn. akt. VI ACa 654/13, iż zarówno przepis art. 53 ust. 6 u. o z.o.z., jak i art. 54 ust. 5 i 6 u. o d.l. obejmują swoim zakresem także umowy poręczenia. W omawianym wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, iż z treści art. 53 ust. 6 i 7 u. o z.o.z. w brzmieniu obowiązującym od dnia 22 grudnia 2010 roku, wynika ustawowy zakaz dokonywania czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez zgody podmiotu, który utworzył zakład. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że ustawodawca nie zdefiniował pojęcia "czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela". To ogólne sformułowanie wskazuje, że będą to wszystkie czynności prawne, dotyczące zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, których celem jest zmiana wierzyciela. W ocenie Sądu Apelacyjnego treść przepisu nie daje podstaw do ograniczenia zakresu zastosowania powyższego przepisu wyłącznie do tych czynności prawnych, których istotą jest zamiar bezpośredni istniejący w chwili dokonywania czynności, z wyłączeniem tych czynności, których dalszym, ale niebezpośrednim skutkiem może być zmiana wierzyciela. Słusznie wskazał Sąd Apelacyjny, iż ustawodawca w kodeksie cywilnym przewidział dwie instytucje prowadzące do zmiany wierzyciela. Pierwsza to jest instytucja przelewu wierzytelności, gdy do zmiany wierzyciela dochodzi w drodze czynności prawnej, umowy zawartej przez wierzyciela z osobą trzecią (art. 509 k.c.). Natomiast druga regulowana treścią art. 518 k.c. dotyczy wstąpienia osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela. Trafnie podniósł Sąd Apelacyjny, iż wyraźne rozróżnienie w treści art. 53 ust. 6 i ust. 7 między umowami mającymi na celu zmianę wierzyciela, co niewątpliwie jest pojęciem szerokim, od umowy przelewu kodeksowo uregulowanej w art. 509 k.c., uzasadnia uznanie, że ustawodawca zmierzał do ograniczenia swobody wierzycieli zakładów opieki zdrowotnych w dokonywaniu jakichkolwiek czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela, nawet jeśli taki skutek nie wynikał wprost z treści czynności prawnej. Interpretację taką potwierdza też treść przepisów art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, obowiązującej od dnia 1 lipca 2011 r., które skutek nieważności rozciągają na każdą czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej dokonaną bez uprzedniej zgody podmiotu tworzącego. Sąd Apelacyjny wskazał, że

podstawienie uregulowane w art. 518 k.c. ma skutki zbliżone do skutków przelewu, gdyż następuje przejście wierzytelności na nowego wierzyciela. Wprawdzie wstąpienie w prawa dotychczasowego wierzyciela następuje tylko do wysokości w jakiej nastąpiła spłata wierzytelności, zaś w przypadku spłaty tylko części wierzytelności, wierzyciel może wykonywać swe prawa co do pozostałej reszty z pierwszeństwem przed osobą wstępującą w jego miejsce (art. 518 § 3 k.c.), jednak z treści art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. nie wynika, aby ustawodawca objął tym uregulowaniem tylko umowy, których bezpośrednim skutkiem jest nabycie wierzytelności w takim zakresie, w jakim przysługiwała ona dotychczasowemu wierzycielowi. Podstawienie w prawa zaspokojonego wierzyciela może być wynikiem umowy, w tym umowy poręczenia, jeśli więc z okoliczności zawarcia takiej umowy wynika, iż ma ona na celu zmianę wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej, umowa ta podlega regulacji zawartej w art. 53 ust. 6 i 7 ustawy o zakładach opieki zdrowotnej.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela zacytowane wyżej wywody Sądu Apelacyjnego zawarte w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 lutego 2014r. wydanego w sprawie o sygn. akt. VI ACa 654/13.

Należy też wskazać, że zarówno sama treść umów poręczenia, jak i okoliczności zawarcia tych umów przez powodową Spółkę świadczą o tym, że nie tylko przewidywanym skutkiem, ale też celem tych umów było doprowadzenie do zmiany wierzyciela w poręczanych wierzytelnościach, a nadanie tym umowom formy umów poręczenia zmierzało do obejścia umownych i ustawowych ograniczeń obrotu wierzytelnościami szpitalnymi. Z treści umów zawartych przez powoda z wierzycielem pozwanego wynika, że strony z góry ustaliły, że w zakresie spłaconego przez poręczyciela zobowiązania powodowa Spółka staje się wierzycielem pozwanego z prawem do naliczania dalszych odsetek za opóźnienie od dnia wezwania do spłaty zobowiązania. Poręczenie obejmowało wierzytelności istniejące, a niewymagalne oraz przyszłe, bezsporne, nieprzedawnione, nieobciążone, nieobjęte innym postępowaniem, niepodlegające potrąceniu, zajęciu itp. Powódka jest podmiotem profesjonalnie zajmującym się windykacją oraz obrotem długami szpitalnymi i zawarł analogiczne umowy wobec wielu wierzytelności różnych szpitali w całej Polsce. Powyższe jednoznacznie wskazuje na to, że poręczenie zostało udzielone przede wszystkim w interesie ekonomicznym poręczyciela, zmierzającego do przejęcia wierzytelności na podstawie przepisów o subrogacji. A zatem, typowy cel poręczenia w postaci zabezpieczenia spłaty wierzytelności został zdominowany przez cel jakim było przejęcie zabezpieczanej wierzytelności.

Analogiczny pogląd został też wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014r. wydanego w sprawie o sygnaturze akt I CSK 428/13, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, iż w stanie prawnym obowiązującym od dnia 22 grudnia 2012 r. istnieją podstawy do uznania za nieważną umowę poręczenia obejmującą należności kontrahentów wobec zakładów opieki zdrowotnej (dłużnika głównego w rozumieniu art. 876 k.c.). Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności zwrócił uwagę na cel i charakter regulacji prawnej zawartej w art. 53 ust. 6 i 7 u. o z.o.z. i art. 54 ust. 5 i 6 u. o d.l., w której przewidziano nie tylko zakaz dokonywania czynności prawnych prowadzących do zmiany wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej, ale nawet - szczególną reglamentację prawną obrotu wierzytelnościami „szpitalnymi” i to w interesie ogólnym, a nie tylko w interesie samej jednostki leczniczej. Wprowadzenie takiej sankcji po dniu 22 grudnia 2010 r. należy - zdaniem Sądu Najwyższego - traktować jako remedium legislacyjne na brak skuteczności prawnej umieszczonego w umowach wierzycieli z zakładami opieki zdrowotnej pactum de non cedendo w stosunku do podmiotów udzielających np. poręczenia za zobowiązania szpitali (art. 57 k.c.) i wywodzących następnie roszczenia z subrogacji ex lege (art. 518 § 1 k.c.). Sąd Najwyższy wskazał też, że nie sposób zakładać, że w art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. doszło do wyczerpującego określenia katalogu typowych czynności prawnych (verba legis „czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela”), których musiałaby dotyczyć zgoda organu założycielskiego. Zamierzeniem ustawodawcy było - zdaniem Sądu Najwyższego - wskazanie raczej ogólnie na takie czynności prawne z punktu widzenia ich celu jurystycznego, przewidywanego przez strony czynności, niezależnie od ich dogmatyczno-prawnej konstrukcji oraz typowej dla nich funkcji. Innymi słowy, chodziło o eliminowanie takich sytuacji, w których w wyniku określonej czynności prawnej pojawi się nowy (inny) wierzyciel zakładu opieki zdrowotnej, dochodzący należności wynikającej z pierwotnie zawartej umowy. Krąg czynności prawnych określony w art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. nie może zatem ograniczać się np. do samej cesji (w tym cesji powierniczej), faktoringu, subrogacji umownej, indosu wekslowego. Ponadto, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na ratio legis art. 53 ust. 6 i 7 u. o z.o.z. (obecnie – art. 53 ust. 5-6 u. o d.l.). Mają one na względzie zapobieżenie narastaniu zadłużenia poszczególnych zakładów opieki zdrowotnej,

co stanowi z reguły efekt komercyjnego obrotu przysługującymi przeciwko tym placówkom wierzytelnościami. Sąd Najwyższy podkreślił, że zakłady opieki zdrowotnej mają do spełnienia funkcje lecznicze w interesie ogólnym, a ich uczestniczenie w obrocie prawnym (zawieranie umów dostawy, sprzedaży sprzętu medycznego, korzystania z usług innych podmiotów) powinno sprzyjać niezakłóconemu wypełnianiu tych funkcji. W konsekwencji Sąd Najwyższy stwierdził, że nieważne jest poręczenie udzielone za zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej bez wymaganej zgody organu założycielskiego tego zakładu (art. 53 ust. 6 u. o z.o.z., obecnie art. 54 art. 5 u. o d.l.). Poręczenie takie może bowiem należeć do grupy „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela” w rozumieniu tych przepisów.

W tym miejscu należy wskazać, że zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zasługują na podzielenie poglądy prof. A. K. wyrażone w krytycznej glosie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014r., wydanego w sprawie o sygnaturze akt I CSK 428/13 i opinii prawnej wydanej na zlecenie powodowej Spółki, dołączonych do pisma powódki z dnia 18 marca 2015r. (k.444-474).

Prof. A. K. podniósł między innymi, iż zmiana wierzyciela nie jest celem, a jedynie możliwym, ale niekoniecznym skutkiem umowy poręczenia. Należy jednak wskazać, o czym pisano już wyżej, że umowy poręczenia zawarte przez powódkę z firmą (...) S.A. nie były typowymi umowami poręczenia i powoływanie się na typową konstrukcję umowy poręczenia nie wydaje się adekwatne do okoliczności niniejszej sprawy. Jak wskazywano powyżej zarówno sama treść umów poręczenia, jak i okoliczności ich zawarcia świadczą o tym, że nie tylko przewidywanym skutkiem, ale też celem tych umów było doprowadzenie do zmiany wierzyciela w poręczanych wierzytelnościach, a nadanie tym umowom formy umów poręczenia zmierzało do obejścia umownych i ustawowych ograniczeń obrotu wierzytelnościami szpitalnymi. A zatem, typowy cel poręczenia w postaci zabezpieczenia spłaty wierzytelności został zdominowany przez cel jakim było przejęcie zabezpieczonej wierzytelności. Nie jest przekonujące twierdzenie, jakoby poręczyciel nie chciał wstąpienia w prawa wierzyciela i nie było to w jego interesie. Gdyby podzielić ten pogląd, należałoby zastanowić się jaka była w takim razie podstawa i cel zawarcia omawianych umów poręczenia i jaki interes w ich zawarciu miała powódka. Nietrafny jest też pogląd, jakoby Sąd Najwyższy różnicował cel poręczenia w zależności od osoby dłużnika. Sąd Najwyższy wskazał, bowiem, że o rzeczywistym celu umów poręczenia zawieranych przez powodową Spółkę świadczą: treść i okoliczności zawarcia tych umów. Natomiast osoba dłużnika ma znaczenie dla interpretacji omawianych ograniczeń obrotu wierzytelnościami, albowiem nie może budzić wątpliwości, że zakłady opieki zdrowotnej są dłużnikiem „szczególnym” o tyle, że spełniają funkcje lecznicze w interesie ogólnym, a ich udział w obrocie gospodarczym nie jest tożsamy z udziałem w tym obrocie innych podmiotów strictly gospodarczych i podlega ochronie. Dlatego też użyte w art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. i art. 54 ust. 5 u. o d.l. pojęcie „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela” musi być interpretowane szeroko, aby przepisy te mogły spełnić założony przez ustawodawcę cel, przy uwzględnieniu aktualnych realiów obrotu gospodarczego. Interpretacja tych przepisów proponowana przez powódkę wypacza ich sens, a przyjęcie tej interpretacji jako wiążącej spowodowałoby, iż przepisy te stałyby się martwe. Błędny jest też pogląd o bezwzględnym primacie wykładni językowej nad innymi rodzajami wykładni przepisów prawa, gdyż wykładnia ściśle literalna musi zostać odrzucona, gdy prowadzi do wyników sprzecznych z intencją ustawodawcy i zdrowym rozsądkiem.

W podobnym duchu wypowiedział się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 stycznia 2015r. wydanego w sprawie o sygn. akt V CSK 111/14. Sąd Najwyższy wskazał mianowicie, że: „kategoria „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego z.o.z.”, przyjęta w art. 54 ust. 5 u. o d.l., nie jest pojęciem dogmatycznie – prawnym, którym m.in. posługuje się doktryna prawa cywilnego. Jest to formuła przyjęta przez ustawodawcę jedynie na użytek ustawy o działalności leczniczej w intencji objęcia nią wielu przypadków zmiany wierzyciela. Nie można zatem zakładać, że chodzi tu o jakiś wyczerpujący katalog takich czynności prawnych (...). Zamierzeniem ustawodawcy nie było na pewno budowanie zamkniętego katalogu czynności wspomnianych w art. 54 ust. 5 ustawy przy założeniu, że obejmuje on jedynie takie czynności prawne, w których zmiana podmiotu uprawnionego (wierzyciela) stanowiłaby niezbędny element konstrukcyjny danej czynności (np. właśnie cesja, indos wekslowy, faktoring, forfaiting). Chodziło raczej o ogólne wskazanie na takie czynności prawne z punktu widzenia ich jurydycznego celu, przewidywanego przez strony czynności, niezależnie od samych etapów jego osiągnięcia. Nie ma tu zatem znaczenia sama dogmatycznie – prawna konstrukcja tych czynności i typowa dla nich funkcja prawna. Innymi

słowy, ustawodawca na pewno zmierzał do wyeliminowania takiej sytuacji, w której w wyniku dokonania określonej czynności prawnej (niekoniecznie tylko między wierzycielem z.o.z. i osobą trzecią) pojawi się nowy wierzyciel z.o.z., dochodzący należności wynikającej z pierwotnie zawartej umowy. Rolą sądu pozostaje zatem ocena tego, czy określona czynność prawna, niezależnie od jej prawnej konstrukcji i zasadniczej funkcji, ma w istocie na celu in concreto zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy”.

Powyższe stanowisko Sądu Najwyższego zostało także podtrzymane w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 lutego 2015r., sygn. akt II CSK 319/14.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela zacytowane wywody Sądu Najwyższego, które mają także zastosowanie w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie może budzić wątpliwości, iż umowy poręczenia zawarte przez powódkę z firmą (...) S.A. miały na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. i art. 54 ust. 5 u. o d.l., a związku z tym wymagały zgody podmiotu założycielskiego. Strony umowy poręczenia przewidywały i oczekiwały wystąpienia skutku w postaci zmiany wierzyciela w wyniku zaktualizowania się skutków prawnych subrogacji ex lege (art. 518 § 1 k.c.). Z uwagi na zawarcie tych umów wbrew ograniczeniom wynikającym z ww. przepisów umowy te należało uznać za nieważne w związku z treścią art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. (w odniesieniu do umowy z dnia 27 czerwca 2011r.) i art. 54 ust. 6 u. o d.l. (w odniesieniu do umowy z dnia 14 lutego 2012r.).

W tej sytuacji za trafne należy uznać podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego, w tym art. 53 ust. 6 ustawy o z.o.z., art. 58 § 1 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 876 § 1 k.c. i 518 k.c. Natomiast kwestia ewentualnego naruszenia zasad współżycia społecznego i naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 5 k.c., art. 353¹ k.c. i art. 58 § 2 k.c. staje się drugorzędna, gdyż pozostaje bez wpływu na treść rozstrzygnięcia wobec stwierdzenia nieważności umów poręczenia na podstawie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 53 ust. 6 u. o z.o.z. i art. 54 ust. 6 u. o d.l.

Nieważność umów poręczenia z dnia 27 czerwca 2011 roku i z dnia 14 lutego 2012 roku ma ten skutek, że powód nie może powoływać się na konsekwencje wynikające z ich zawarcia i dokonania spłaty poręczonych wierzytelności, a tym samym nie posiada legitymacji procesowej czynnej w niniejszej sprawie, co musi skutkować oddaleniem powództwa.

Nie ma racji powód twierdząc, że uwzględnienie powództwa w niniejszej sprawie może nastąpić na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Należy bowiem stwierdzić, że wskazanie przez powoda przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jako podstawy prawnej żądania stanowi zmianę podstawy faktycznej i prawnej powództwa, a w związku z tym, iż nastąpiło dopiero w toku postępowania apelacyjnego jest niedopuszczalne z uwagi na treść przepisu art. 383 zdanie pierwsze k.p.c. Przepis ten jednoznacznie wskazuje, że w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny punkcie I sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo oraz zasądził od powoda, jako strony przegrywającej, na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 w zw. § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 461). Na koszty te składają się: 3.600 zł - koszt zastępstwa procesowego i 17 zł - opłata skarbową od pełnomocnictwa. W punkcie II sentencji orzeczono o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 461). W punkcie III sentencji obciążono powoda kosztem opłaty od apelacji, od poniesienia którego pozwany był zwolniony na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z.U.2014r., poz. 1025).